

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

Παρατηρήσεις επί του συννόμου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 269,230000 MW με ενσωματωμένη διάταξη αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας στη θέση Μαλανδρίνο της Δ.Ε. Λιδωρικίου, Τολοφώνας, του Δήμου Δωρίδος, της ΠΕ Φωκίδας, της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδος, ιδιοκτησίας και εκμετάλλευσης της εταιρείας με την επωνυμία «Cero development Hellas Μονοπρόσωπη ΑΕ».

Τέθηκε υπόψη μου η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της επιχειρούμενη εγκατάστασης φωτοβολταϊκού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 269,230000 MW στη θέση «Μαλανδρίνο» Δ.Ε. Λιδωρικίου, Τολοφώνας, Δήμου Δωρίδος Π. Ε. Φωκίδας, Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, την οποία υπέβαλε προς έγκριση η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Cero Development Hellas Μονοπρόσωπη Α.Ε.».

Προκειμένου να εξετασθεί, εάν πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου, ελήφθη υπόψη το εν ισχύ θεσμικό πλαίσιο εν γένει για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και ειδικά για τα φωτοβολταϊκά, το εν ισχύ θεσμικό πλαίσιο που διέπει την προτεινόμενη περιοχή εγκατάστασης του έργου. Ειδικότερα:

Ι. ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ:

Εν προκειμένω, το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και δη παραγομένων από την ηλιακή ενέργεια εν γένει και ειδικά στην περιοχή, είναι το εξής:

Α. Το Σύνταγμα της Ελλάδος και ιδίως το άρθρο 24 παρ. 1:

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.»

Β. Οι παράγραφοι 1, 2, 3, 4 και 5 του άρθρου 49 του Ν. 4951/2022 (ΦΕΚ Α 129), το οποίο τροποποίησε το άρθρο 45 του ν. 998/1979 (Α 289) :

«1. Δεν επιτρέπεται, εν όλω ή εν μέρει, οποιαδήποτε επέμβαση που συνεπάγεται μεταβολή του προορισμού των δασών και δασικών εκτάσεων, πλην όσων ορίζονται ως επιτρεπτές στο παρόν Κεφάλαιο.

2. Κάθε επιτρεπτή επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις αποτελεί εξαιρετικό μέτρο. Επέμβαση σε δάση και δασικές εκτάσεις, καθώς και σε δημόσιες χορτολιβαδικές και βραχώδεις εκτάσεις, σύμφωνα με την περ. ε΄ της παρ. 5 του άρθρου 3, επιτρέπεται μετά από έγκριση.

Η έγκριση αυτή για τα έργα για τα οποία δεν απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων χορηγείται από την οικεία Διεύθυνση Δασών, εκτός αν ορίζεται αλλιώς στην παρ. 4 του παρόντος ή στα άρθρα 46 έως 61, κοινοποιείται δε στη Γενική Διεύθυνση Δασών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία δύναται να πραγματοποιεί δειγματοληπτικό έλεγχο επί των χορηγηθεισών εγκρίσεων. Σε περίπτωση επέμβασης από τρίτους στις ιδιωτικού χαρακτήρα εκτάσεις που προστατεύονται από τις διατάξεις του παρόντος, η έγγραφη συναίνεση του ιδιοκτήτη προσκομίζεται στην αρμόδια αδειοδοτούσα αρχή κατά το στάδιο έκδοσης της Άδειας Εγκατάστασης και σε κάθε περίπτωση πριν την εγκατάσταση του δικαιούχου στην έκταση, κατά την παρ. 7 του παρόντος.

3. Η έγκριση επέμβασης, με την επιφύλαξη των διατάξεων της παρ. 4 του παρόντος άρθρου, εκδίδεται για συγκεκριμένη έκταση εμφανιζόμενη σε τοπογραφικό διάγραμμα με συντεταγμένες κορυφών, βασιζόμενες στο Εθνικό Γεωδαιτικό Σύστημα Αναφοράς ΕΓΣΑ΄ 87, κατόπιν υποβολής σχετικού αιτήματος του ενδιαφερομένου, εφαρμοζόμενης αναλόγως ως προς την έγκριση αυτή και της διάταξης της παρ. 6 του παρόντος άρθρου. Η ανωτέρω έγκριση χορηγείται υπό την προϋπόθεση ότι για τη συγκεκριμένη χρήση δεν είναι δυνατή η διάθεση δημοσίων εκτάσεων μη υπαγομένων στις προστατευτικές διατάξεις του παρόντος νόμου. Στην περίπτωση που δεν είναι δυνατή η διάθεση δημοσίων εκτάσεων μη υπαγομένων στις προστατευτικές διατάξεις του παρόντος νόμου και αυτόβεβαιώνεται από την αρμόδια αρχή, τότε εξετάζεται από την αρμόδια δασική υπηρεσία εάν μπορούν να διατεθούν δημόσιες εκτάσεις των περ. α΄ και β΄ της παρ. 5 του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, άλλως, διατίθενται δασικές εκτάσεις ή δάση. Η παραπάνω γενική απαγόρευση του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου αυτής δεν ισχύει, εφόσον πρόκειται για εκτέλεση στρατιωτικών έργων που αφορούν άμεσα στην εθνική άμυνα της χώρας, για διανοίξεις δημοσίων οδών, για την κατασκευή και εγκατάσταση αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαϊκών προϊόντων, για την κατασκευή και εγκατάσταση δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, την κατασκευή και εγκατάσταση έργων ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.) ή/και σταθμών αποθήκευσης περιλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών σταθμών και κάθε απαραίτητου έργου για τη λειτουργία αυτών, καθώς και των δικτύων σύνδεσής τους με το Σύστημα ή το Δίκτυο του άρθρου 2 του ν. 2773/1999 (Α΄ 286), η χάραξη των οποίων προβλέπει διέλευσή τους από δάσος ή δασική έκταση και για έργα εκμετάλλευσης ορυκτών πρώτων υλών, με εξόρυξη, διαλογή, επεξεργασία και αποκομιδή αυτών, τη διάνοιξη οδών προσπέλασης και την ανέγερση εγκαταστάσεων που εξυπηρετούν τις ανάγκες εκμετάλλευσης και διαλογής και επεξεργασίας, καθώς και για τις επεμβάσεις του άρθρου 56 του παρόντος.

4. Σε περίπτωση που για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα ή έργο απαιτείται Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Α.Ε.Π.Ο.) ή υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (Π.Π.Δ.), με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή του οικείου Συντονιστή της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, τότε η έγκριση επέμβασης ενσωματώνεται αντίστοιχα σε αυτές. Η έγκριση επέμβασης δύναται να αφορά ευρύτερη έκταση, εντός της οποίας εγκρίνεται η επέμβαση, οι δε συγκεκριμένες επιφάνειες επέμβασης εντός αυτής προσδιορίζονται με την Πράξη Πληροφοριακού Χαρακτήρα, η οποία αφορά τις απολύτως αναγκαίες για την υλοποίηση της επέμβασης εκτάσεις της παρ. 6. Για σταθμούς Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α. ή/και σταθμούς αποθήκευσης με Άδεια Παραγωγής ή Βεβαίωση Παραγωγού ή Βεβαίωση Ειδικών Έργων, η ευρύτερη έκταση του δευτέρου εδαφίου, μη συμπεριλαμβανομένης της οδοποιίας και των συνοδών έργων, δεν ξεπερνά τα όρια του πολυγώνου εγκατάστασης του σταθμού, μη συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης όπου οι πλατείες εγκατάστασης των ανεμογεννητριών βρίσκονται εκτός των ορίων των πολυγώνων εγκατάστασης, όπως ορίζεται στην Άδεια Παραγωγής ή Βεβαίωση Παραγωγού ή Βεβαίωση Ειδικών Έργων. Για τους Εξαιρούμενους Σταθμούς δεν ξεπερνά τα όρια του πολυγώνου, όπως ορίζεται στη Βεβαίωση Καταχώρησης Πολυγώνου Εξαιρούμενου Σταθμού. Για τις επεμβάσεις του παρόντος Κεφαλαίου απαιτείται η έκδοση πράξης χαρακτηρισμού. Σε όσες περιοχές υπάρχει θεωρημένος ή αναρτημένος δασικός χάρτης λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας ή η μορφή που απεικονίζεται στον χάρτη.

5. Κατά τη χορηγούμενη στα πλαίσια έκδοσης της Α.Ε.Π.Ο. ή υπαγωγής των Πρότυπων Περιβαλλοντικών Δεσμεύσεων (Π.Π.Δ.) γνωμοδότηση των δασικών υπηρεσιών εξετάζεται η συμβατότητα του έργου με τις διατάξεις της δασικής νομοθεσίας, η μη ύπαρξη άλλων διαθεσίμων δημοσίων εκτάσεων, που δεν υπάγονται στις προστατευτικές διατάξεις του παρόντος νόμου με την επιφύλαξη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 του παρόντος άρθρου και οι τυχόν απαιτούμενες τροποποιήσεις των ισχυόντων διαχειριστικών σχεδίων και των εγκεκριμένων μελετών αναδάσωσης. Σε περίπτωση θετικής γνωμοδότησης τίθενται με αυτήν όροι και περιορισμοί για την ελαχιστοποίηση των τυχόν αρνητικών επιπτώσεων από την εκτέλεση και λειτουργία του έργου.

.....».

. Γ. Ο Νόμος 4685/2020 (ΦΕΚ Α 92) και ιδίως το άρθρο 14 παρ. 1 αυτού:

«1. Οι περιοχές με κορεσμένα δίκτυα και η δυνατότητα απορρόφησης ισχύος σε αυτές διαπιστώνονται με απόφαση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (Ρ.Α.Ε.), η οποία εκδίδεται μέχρι τον Νοέμβριο κάθε έτους, μετά από εισήγηση του αρμόδιου Διαχειριστή ή κοινή εισήγηση των αρμόδιων Διαχειριστών, η οποία υποβάλλεται στη Ρ.Α.Ε. μέχρι τον Σεπτέμβριο κάθε έτους. Η απόφαση της Ρ.Α.Ε. περιλαμβάνει μία σαφώς ορισμένη περιοχή του Δικτύου ή/και του Συστήματος που είναι κορεσμένη και καθορίζει την τυχόν δυνατότητα απορρόφησης ισχύος ανά τεχνολογία Α.Π.Ε. και Σ.Η.Θ.Υ.Α., συμπεριλαμβανομένων των σταθμών των παρ. 11Α και 11Β του άρθρου

10. Στις περιοχές του δευτέρου εδαφίου εφαρμόζεται η περ. (β) της παρ. 2 του άρθρου 25Α.»

Δ. Το άρθρο 24 παρ. 4 του Ν. 4643/2019:

«Η παράγραφος 11 του άρθρου 51 του ν. 4178/2013 (Α' 174) δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση των φωτοβολταϊκών σταθμών. Η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σταθμών σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας γίνεται αποκλειστικά και μόνο σύμφωνα με τις διατάξεις της περίπτωσης α) της παραγράφου 6 του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 (Α' 200), ως ισχύει. Από τους περιορισμούς εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας εξαιρούνται οι φωτοβολταϊκοί σταθμοί για τους οποίους έχουν χορηγηθεί δεσμευτικές προσφορές σύνδεσης πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4643/2019 (Α' 193). Από τους περιορισμούς εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας εξαιρούνται οι φωτοβολταϊκοί σταθμοί που εγκαθίστανται εντός εκτάσεων που έχουν χαρακτηριστεί πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4643/2019 ως εκτάσεις για εξόρυξη και εκμετάλλευση λιγνίτη και οι οποίοι δεν προσμετρώνται κατά τον υπολογισμό του ορίου (1%) του πέμπτου εδαφίου της περίπτωσης α) της παραγράφου 6 του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 (Α' 200) ως ισχύει.»

Ε. Ο Ν. 2637/1998 ιδίως δε το άρθρο 56 παρ. 6 του νόμου αυτού, το οποίο ορίζει:

« .....

6. α) Σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης της οικείας περιφερειακής ενότητας ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από την αγροτική εκμετάλλευση - αγροτική δραστηριότητα, κατά την έννοια του ν. 3874/2010 (Α' 151), και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε.. Για την αποδοχή αιτήσεων για χορήγηση Οριστικής Προσφοράς Σύνδεσης που υποβάλλονται στον αρμόδιο Διαχειριστή μετά από την έναρξη ισχύος της κοινής απόφασης του τετάρτου εδαφίου, προς εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σταθμών εγκατεστημένης ισχύος μικρότερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW), στις ανωτέρω εκτάσεις, λαμβάνοντας υπόψη και την ισχύ σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα, σύμφωνα με την κοινή απόφαση του δωδέκατου εδαφίου, απαιτείται η άσκηση καλλιεργητικής δραστηριότητας. Τα είδη και οι καλλιέργειες των φυτών υποδεικνύονται από μελέτη, όπως και οι συνθήκες της καλλιέργειάς τους. Κατόπιν διενέργειας της ως άνω μελέτης, με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας, καθορίζονται οι κατηγορίες των αιτούντων, οι λεπτομέρειες, προϋποθέσεις και διαδικασίες για την εγκατάσταση των φωτοβολταϊκών σταθμών και την άσκηση της καλλιεργητικής δραστηριότητας. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές είτε για τη μεταβολή του προορισμού τους και τη διάθεσή τους για άλλες χρήσεις είτε για την εκτέλεση έργων ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων

μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και ενεργείται πάντοτε με βάση τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται με κοινή απόφαση των αρμοδίων οργάνων των Υπουργείων Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος και Ενέργειας και μόνο για λόγους που εξυπηρετούν τον γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε.. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για εκτέλεση στρατιωτικών έργων, που αφορούν στην εθνική άμυνα της χώρας, καθώς και για την εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α., πρώτου και δεύτερου βαθμού, για την κατασκευή δικτύων μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, υποσταθμών και εν γένει για την εκτέλεση κάθε έργου που αφορά στην υποδομή του ηλεκτρικού συστήματος και του δικτύου φυσικού αερίου, σταθμών αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας ή για περιπτώσεις Στρατηγικών Επενδύσεων, όπως αυτές προσδιορίζονται βάσει του οικείου νομοθετικού πλαισίου, ιδίως για επενδύσεις που αφορούν και συνδέονται με τη μεταποίηση αγροτικών προϊόντων και τη βιομηχανία τροφίμων. Κτίρια και εγκαταστάσεις νομίμως υφιστάμενα προ της 3ης.12.2019 επί αγροτεμαχίων που έχουν χαρακτηριστεί ως αγροτικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας, μπορούν να αλλάξουν χρήση, ώστε να αξιοποιηθούν για μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Η ως άνω απαγόρευση δεν ισχύει και για την κατασκευή μικρών μονάδων επεξεργασίας λυμάτων, μικρής ισχύος, έως τριών χιλιάδων (3.000) ισοδυνάμων κατοίκων, από παρόχους υπηρεσιών ύδατος, σε όσες δημοτικές ενότητες, μετά από ειδική τεκμηρίωση της σκοπιμότητας και αναγκαιότητας της χωροθέτησης, κατασκευής και λειτουργίας τους, δεν υφίσταται λιγότερο περιβαλλοντικά επαχθής, τεχνικά εφικτή και βιώσιμη εναλλακτική λύση. Στην περίπτωση αυτή, οι μονάδες υποχρεούνται να διαθέτουν, κατά προτεραιότητα, προς επανάχρηση τα επεξεργασμένα λύματα για την άρδευση παρακείμενων γεωργικών εκτάσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια της σχετικής κειμένης νομοθεσίας. **Ειδικά η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μεγαλύτερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW) απαγορεύεται σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών της Αττικής, καθώς και των περιοχών της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (Α' 124), σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33) και σε Τοπικά Χωρικά Σχέδια του ν. 4447/2016 (Α' 241), εκτός αν διαφορετικά προβλέπεται στα εγκεκριμένα αυτά σχέδια. Ειδικά η παραγωγή ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μικρότερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW) επιτρέπεται σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, συμπεριλαμβανομένων των περιοχών της Αττικής, καθώς και των περιοχών της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (Α' 124), σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (Α' 33) και σε Τοπικά Πολεοδομικά Σχέδια του ν. 4447/2016 (Α' 241), υπό**

την προϋπόθεση ότι οι φωτοβολταϊκοί σταθμοί, για τους οποίους χορηγούνται δεσμευτικές προσφορές σύνδεσης από τον αρμόδιο Διαχειριστή, μετά την έναρξη ισχύος της υπό στοιχεία ΥΠΕΝ/ΔΑΠΕΕΚ/74123/2971/29.7.2020 κοινής απόφασης των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (Β' 3149), δεν υπερβαίνουν το μηδέν κόμμα οχτώ τοις εκατό (0,8%), καλύπτουν αγροτικές εκτάσεις που αθροιζόμενες με τις αγροτικές εκτάσεις που καλύπτουν φωτοβολταϊκοί σταθμοί που έχουν ήδη τεθεί σε λειτουργία ή έχουν χορηγηθεί δεσμευτικές προσφορές σύνδεσης και τις εκτάσεις που καλύπτουν φωτοβολταϊκοί σταθμοί που εγκαθίστανται σύμφωνα με την παρ. 11 του άρθρου 51 του ν. 4178/2013 (Α' 174), δεν υπερβαίνουν το μηδέν κόμμα οχτώ τοις εκατό (0,8%) του συνόλου των καλλιεργούμενων εκτάσεων της κάθε Περιφερειακής Ενότητας. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εσωτερικών και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που εκδίδεται μέσα σε δύο (2) μήνες από τη θέση σε ισχύ της παρούσας διάταξης καθορίζεται η ισχύς σε μεγαβάτ (MW) των φωτοβολταϊκών σταθμών που επιτρέπεται να εγκατασταθούν σε αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα και προσδιορίζονται οι ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών. Για τον ανωτέρω καθορισμό χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της Ετήσιας Γεωργικής Στατιστικής Έρευνας του έτους 2017 της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής και λαμβάνεται υπόψη μία τυπική στρεμματική κάλυψη ανά μονάδα ισχύος των φωτοβολταϊκών σταθμών. Με την απόφαση αυτή δύναται να επιβάλλονται περιορισμοί ως προς το είδος των καλλιεργούμενων εκτάσεων, ενώ μπορεί να περιορίζεται και το ως άνω ποσοστό σε συγκεκριμένες Περιφερειακές Ενότητες. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος και Ενέργειας και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων μπορεί να προσδιορίζονται περιορισμοί στον τρόπο θεμελίωσης των βάσεων στήριξης των φωτοβολταϊκών συστημάτων, καθώς και υποχρεώσεις για την αποκατάσταση του γηπέδου μετά την αποξήλωση φωτοβολταϊκών σταθμών.»

ΣΤ. Η αριθ. ΥΠΕΝ/ΔΧΩΡΣ/76104/1176 (ΦΕΚ ΑΑΠ 299) «Έγκριση Αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας και Περιβαλλοντική Έγκριση αυτού» (ΠΧΠ), ιδίως τα άρθρα 9, 11, 15 και 18, που έχουν ως εξής:

«Άρθρο 9 Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων/τοπίο:

Με βάση το προωθούμενο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης, οι κεντρικοί στρατηγικοί στόχοι και κατευθύνσεις που διατρέχουν κάθε υποτομέα χωρικών ρυθμίσεων του ΠΠΧΣΑΑ αφορούν: την ανάπτυξη δραστηριοτήτων με αειφορικό τρόπο σε σχέση με την προστασία του περιβάλλοντος και τη χρήση των φυσικών πόρων και ιδίως του πόρου, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος και τη βέλτιστη διαχείριση των πόρων στα πλαίσια των εκάστοτε ασκούμενων πολιτικών και προγραμμάτων, την εκτεταμένη προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και των προστατευόμενων περιοχών βιοποικιλότητας, την ανάδειξη των πόρων της Περιφέρειας και ιδίως της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (θεσμικά προστατευόμενων περιοχών ή αναγνωρισμένων

ως τέτοιων) ως παράγοντες ανάπτυξης της Περιφέρειας και ενίσχυσης της θέσης και εξειδίκευσης του ρόλου της στον διεθνή/ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο, ην ελαχιστοποίηση του περιβαλλοντικού κόστους στις μεταφορές, ειδικά στους τομείς φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (προστατευόμενες περιοχές), τη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης με ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας με μείγμα ενεργειακό και μεγέθη που συνάδουν με του φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους, την εξοικονόμηση ενέργειας σ' όλους τους τομείς και τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, την ολοκληρωμένη χωρική διαχείριση των θαλάσσιων χώρων και των ακτών, την ένταξη της προστασίας του τοπίου στις χωρικές πολιτικές.»

«Άρθρο 11 Χωρική οργάνωση του παραγωγικού συστήματος: Α. Πρωτογενής τομέας

1. Προωθείται η θεώρηση της υπαίθρου ως σύνθετο φυσικό και ανθρωπογενές σύστημα, υπόβαθρο της παραγωγής, τροφοδότη των πόλεων και των οικισμών και όχι ως χώρο επέκτασής τους μέσω της ανεξέλεγκτης οικιστικής διάχυσης. 2. Οι γενικές στρατηγικές κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης της υπαίθρου που απορρέουν από το χωρικό πρότυπο του ΠΧΠ είναι: η αύξηση της ελκτικότητας της για παραγωγή και κατοίκηση μέσω της οργάνωσης κατά βιώσιμες χωρικές αναπτυξιακές και οικιστικές ενότητες πόλης – υπαίθρου, ο προγραμματισμός ανάπτυξης της γεωργίας θα πρέπει να στηρίζεται αρχικά στις δυνατότητες των φυσικών πόρων (έδαφος, νερά) καθώς και στα έργα υποδομής. Οι επιπλέον διαθέσιμοι πόροι (γεωργική γη - βοσκότοποι, οριακά γεωργικά εδάφη) αναπτύσσονται ήπια ή διαφυλάσσονται με περιβαλλοντικά κριτήρια. Κυρίαρχος κορμός της πρωτογενούς παραγωγής και των συνοδευτικών δραστηριοτήτων και εγκαταστάσεων είναι η χωρική δέσμη «Θήβα - Λιβαδειά - Γραβιά/Άμφισσα - Λαμία -Δομοκός» που έλκει τις ένθεν και ένθεν γεωργοκτηνοτροφικές και αγροτοδασικές περιοχές της Φωκίδας, Εύβοιας και Ευρυτανίας. Στον σύνθετο αυτό στεριανό χώρο προστίθεται η θαλάσσια αλιευτική δραστηριότητα (αλιεία και υδατοκαλλιέργεια εντός ΠΟΑ Υ). 3. Οι ειδικές κατευθύνσεις διαχείρισης είναι: Η αυστηρή διατήρηση της γεωργικής γης και η αποτροπή της αλλαγής χρήσεων σε αυτήν. Η απαγόρευση στην αρδευόμενη, αρδεύσιμη ή σε αναδασμό ή υπό αναδασμό γεωργική γη, άλλων χρήσεων πλην γεωργικής και των συνοδών εγκαταστάσεων αποθήκευσης και πρώτης επεξεργασίας των παραγόμενων προϊόντων στη γεωργική εκμετάλλευση, ανεξάρτητα της θέσης των εκμεταλλεύσεων ως προς το οδικό δίκτυο κάθε επιπέδου μέχρι τον καθορισμό της ΓΓΥΠ. Η προσαρμογή στις απαιτήσεις της κλιματικής αλλαγής και της ενεργειακής κρίσης, με χρήση των πολλαπλών εναλλακτικών ενεργειακών πόρων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, π.χ. γεωθερμία, Φ/Β, μικρά υδροηλεκτρικά, βιομάζα, μικρά αιολικά. Η ορθολογική διαχείριση των αρδευτικών υποδομών και εγγειοβελτιωτικών έργων σε σχέση με τις απαιτήσεις ως προς την ποιότητα και την ποσότητα των υδατικών πόρων. Η προώθηση της «περιβαλλοντικής γεωργίας» και της ποικιλομορφίας της γεωργικής παραγωγής στις εκτεταμένες περιοχές παραδοσιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας, με ταυτότητα και δυνατότητες «εναλλακτικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης βιολογικών προϊόντων, προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ κλπ», με παράλληλη διατήρηση των αγροτικών τοπίων με στόχο την προώθηση του αγροτουρισμού και τουρισμού συνδεδεμένου με την παραδοσιακή γαστρονομία και την υπαίθρια αναψυχή. Η

αποτύπωση και ορθολογική διαχείριση βοσκοτόπων. Προώθηση σχεδίων διαχείρισης ώστε να είναι επιλέξιμοι στις ενισχύσεις της περιόδου 2014-2020, με προτεραιότητα στον ορεινό και ημι-ορεινό χώρο. Η πιλοτική εφαρμογή φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων στην ευρεία ζώνη αγροτοδασικών δραστηριοτήτων ως συνεχείς εκτάσεις ελεύθερης βόσκησης και συλλογικού σταυλισμού.

.....

Προώθηση ειδικού προγράμματος για τον Ελαιώνα Άμφισσας/Δελφών/Αράχωβας ως προστατευόμενο διεθνές μνημείο (UNESCO) που θα συνδέει τη γεωργική δραστηριότητα με την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας και τη διασύνδεση του με την τουριστική επισκεψιμότητα (Πρόγραμμα Ενίσχυσης για διατήρηση τοπίων). Αναβάθμιση υπάρχουσών δομών εφαρμοσμένης εκπαίδευσης, έρευνας και νέων τεχνολογιών στον πρωτογενή τομέα και δημιουργία Ινστιτούτου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων και Εγγειοβελτιωτικών Έργων.

Χ.Ε.5: Ευρύτερη Περιοχή Δικτύου Άμφισσας - Ιτέας – Δελφών

Έχει αστικό χαρακτήρα και δυνατότητες ελκτικής κατοίκησης, λειτουργεί ως πολιτιστικός, μορφωτικός και τουριστικός πόλος διεθνούς εμβέλειας, με τους Δελφούς και το Δελφικό Τοπίο σε συνδυασμό με τους παραδοσιακούς οικισμούς και τα ιστορικά κέντρα της περιοχής. Εκτείνεται στο σύνολο της Περιφερειακής Ενότητας Φωκίδας (Δήμοι Δελφών και Δωρίδος) και περιλαμβάνει τη Δ.Ε. Αράχωβας ως αναπόσπαστο τμήμα του Δελφικού Τοπίου. Έχει πληθυσμιακή δυναμική 40.000 κατοίκων περίπου. Κέντρο της Χωρικής Ενότητας είναι το δίκτυο Άμφισσα-Ιτέα-Δελφοί.

Γενικές Κατευθύνσεις: Ιδιαίτερη διασύνδεση του σχεδιασμού με την ποιότητα ζωής και την πολιτιστική αναψυχή των επισκεπτών και των κατοίκων μέσω διασύνδεσης τουριστικών υπηρεσιών και αναβάθμισης του οικιστικού δικτύου. Ο σχεδιασμός πρέπει να ενσωματώνει την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των φυσικών κινδύνων. Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με κατεύθυνση προς τον εισερχόμενο τουρισμό, μέσω επιλεγμένων πόρων-προορισμών διεθνούς ελκτικότητας και τον τουρισμό προς ειδικές κατηγορίες πόρων. Διαφοροποίηση του συστήματος μεταφορών υπέρ των θαλάσσιων διασυνδέσεων και του σιδηροδρόμου για μείωση της πίεσης των τουριστικών οδικών μεταφορών στο ενεργειακό αποτύπωμα. Στις εκτός ευρείας τουριστικής ζώνης παράκτιες περιοχές (Χάρτης Π2α) αναπτύσσονται κατά προτεραιότητα οι χρήσεις σύμφωνα με τον αναπτυξιακό χαρακτήρα της Χωρικής Ενότητας στην οποία ανήκουν. Οι τουριστικές χρήσεις αναπτύσσονται κατά προτεραιότητα με πυρήνες τους αξιόλογους πολυπληθείς οικισμούς της Περιφέρειας ή οργανωμένους υποδοχείς, λαμβανομένης υπ' όψιν απαραίτητης της φέρουσας ικανότητας ανά περίπτωση και σε συμβατότητα με άλλες χρήσεις. Διαχείριση κατ' οικονομία των νέων τουριστικών αναπτύξεων, στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές (Πίνακας 1, Παράρτημα) με προτεραιότητα στην προώθηση της ανακύκλωσης/εκσυγχρονισμού/απόσυρσης εγκαταστάσεων και επανάχρησης της γης με νέα χρήση την τουριστική ή της

αξιοποίησης σχολάζοντος οικιστικού αποθέματος ιδίως σε αξιόλογους, από άποψη αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ή θέσης, οικισμούς.

Απαγορεύεται η ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων εντός της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας πλην τουρισμού υπαίθρου συνδεδεμένου με την αγροτική δραστηριότητα του συγκεκριμένου χώρου.

Κατευθύνσεις κατά μορφή τουρισμού Πολιτιστικός τουρισμός Ανάπτυξη κατά προτεραιότητα με επίκεντρο τα πολιτιστικά δίκτυα/μνημεία-χώροι διεθνούς εμβέλειας (Δελφοί, Θερμοπύλες, Όσιος Λουκάς, Θήβα καθώς και Πλαταιές - Αυλίδα - Ερέτρια) και ιεραρχημένη επέκτασή τους. Να ολοκληρωθεί η χάραξη Ζωνών Α' και Β' Προστασίας στα μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους της Περιφέρειας, με προτεραιότητα σε όσα είναι επισκέψιμα και αξιοποιούνται τουριστικά.

«Άρθρο 15 Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων λοιπής τεχνικής υποδομής Α. Υποδομές ενέργειας και τηλεπικοινωνιών Ως γενική στρατηγική προτείνεται η ανάπτυξη του συστήματος ενέργειας σε συνεργεία με το δεκαετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς. Παράλληλα, προωθούνται οι εξής, στρατηγικοί στόχοι: Διασύνδεση της παραγωγής ενέργειας με το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό, τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την εξασφάλιση αειφορίας της ανάπτυξης καθώς και τη δημιουργία υπεραξίας σε τοπικό επίπεδο που θα ενισχύσει την εξωστρέφεια της Περιφέρειας. Εξοικονόμηση ενέργειας τόσο στα κτίρια όσο και στο επίπεδο αξιοποίησης και διάδοσης νέων τεχνολογιών στους τομείς ζήτησης και προσφοράς ενέργειας.

Περαιτέρω διεξόδυση των ΑΠΕ μέσω: - σχεδιασμού του ενεργειακού μείγματος της Περιφέρειας με κατεύθυνση την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από γεωθερμία και ΜΥΗΕ και ορθολογική ανάπτυξη Φωτοβολταϊκών και Αιολικών Πάρκων καθώς και την προώθηση των δυνατοτήτων αξιοποίησης της βιομάζας, - εξειδίκευσης περιοχών ανά τεχνολογία σταθμών ΑΠΕ λαμβάνοντας υπόψη αφ' ενός το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αφετέρου, την ευαισθησία των επιμέρους χώρων ως προς το περιβάλλον και την παραγωγική ταυτότητα. Διατήρηση των υπάρχουσών αναπτύξεων εγκαταστάσεων ΑΠΕ καθώς και ορθολογική ανάπτυξη νέων σταθμών πλησίον υφιστάμενων, δεδομένου ότι τα συνολικά έργα -που προϋποθέτουν σημαντικές παρεμβάσεις στο περιβάλλον (οδικά δίκτυα, ηλεκτρικά δίκτυα)- είναι ήδη κατασκευασμένα. Ανάπτυξη ΑΠΕ μέσω ΜΥΗΕ και της αξιοποίησης της βιομάζας με χρήση των ηπιότερων τεχνολογιών και εγκαταστάσεων στον ευαίσθητο οικολογικά και αναπτυξιακά ορεινό χώρο των υψηλών δασικών και αλπικών οικοσυστημάτων και των κατολισθαιουσών περιοχών τους και ιδίως στην Π.Ε. Ευρυτανίας λόγω παρουσίας

όλων των ανωτέρω παραμέτρων. Προώθηση της ανάδρασης προς το Ε.Π. ΑΠΕ της έγκαιρης εξαίρεσης συνολικά της Π.Ε. Ευρυτανίας και τμημάτων των ορεινών όγκων Οίτης - Βαρδουσίων - Γκιώνας και Ελικώνα και τμημάτων της Εύβοιας από τις περιοχές ΠΑΠ του Ε.Π.

.....
Κατά προτεραιότητα χωροθέτηση Αιολικών και Φωτοβολταϊκών Πάρκων στις περιοχές ανενεργών λατομείων ή εξορύξεων.»

«Άρθρο 18 Όροι, περιορισμοί και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος:

1. Κατά τον σχεδιασμό των χωρικών σχεδίων, των έργων και δράσεων που αφορούν την υλοποίηση του Σχεδίου, να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα: 1.1. Η διασφάλιση των φυσικών διεργασιών, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η βιοποικιλότητά τους. 1.2. Η απορρέουσα από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία υποχρέωση της χώρας για την προστασία και διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας (διατήρηση των οικοσυστημάτων και των φυσικών οικοτόπων, και διατήρηση και αποκατάσταση ζώντων πληθυσμών των διαφόρων ειδών στο φυσικό τους περιβάλλον). 1.3. Η αρχή της πρόληψης. 1.4. Οι κατευθύνσεις, όροι και περιορισμοί των θεσμοθετημένων γενικών και ειδικών χωροταξικών σχεδίων, όπως εκάστοτε ισχύουν. 1.5. Οι κατευθύνσεις, όροι και περιορισμοί που θα επιβληθούν από τα προεδρικά διατάγματα (π.δ.) του άρθρου 21 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160/Α/1986), όπως τροποποιήθηκε (αντικαταστάθηκε) από το άρθρο 6 του ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60/Α/2011), που τυχόν εκδοθούν επί τη βάση των συμπερασμάτων των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) των οποίων η εκπόνηση προβλέπεται από το Σχέδιο.

2. Το Σχέδιο πρέπει να προσαρμόζεται στις προβλέψεις των εκάστοτε εν ισχύ σχεδίων και προγραμμάτων με αυξημένη ισχύ έναντι αυτού σε περιπτώσεις διαφοροποίησης του.

3. Για τη βιώσιμη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών όπως του Δικτύου Natura 2000 στο στάδιο αξιολόγησης των προτάσεων σχεδιασμού των έργων του Σχεδίου να λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

3.1 Τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε περιοχής ώστε να διαπιστώνεται η οικολογική σημασία της ως προς το αν αποτελούν ενδιαίτηματα για είδη πανίδας και χλωρίδας ιδιαίτερης σημασίας και που τελούν υπό καθεστώς προστασίας (Οδηγία 79/409 και Οδηγία 92/43).

3.2 Οι όροι και περιορισμοί που προβλέπονται από τις ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις προστασίας και διαχείρισης.

4. Για την προστασία της βιοποικιλότητας, των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας θα πρέπει: 4.1 Να τηρούνται οι όροι και περιορισμοί που απορρέουν από την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των περιοχών

του δικτύου Natura 2000. 4.2 Στο πλαίσιο των μηχανισμών εφαρμογής του Σχεδίου να ενσωματωθούν κατάλληλα κριτήρια επιλογής προτάσεων/καθορισμού των ζωνών προστασίας, οι οποίες να περιλαμβάνουν σαφείς απαιτήσεις ως προς τη συμβατότητα της αξιολογούμενης πρότασης με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας στην περιοχή ανάπτυξης της. Επίσης να δίνεται προτεραιότητα στην προώθηση εκείνων των δράσεων που ενισχύουν της προστασία και ανάδειξη φυσικών οικοτόπων. 4.3 Να δίνεται προτεραιότητα στις δράσεις αποκατάστασης των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και ειδικότερα αυτών που βρίσκονται εντός οικοτόπων. 4.4 Να εφαρμόζονται βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές σε έργα και δραστηριότητες, προκειμένου να ελαχιστοποιείται ηπροκαλούμενη περιβαλλοντική υποβάθμιση. 4.5 Να εφαρμόζονται συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης.

.....5.
Στα έργα και δράσεις του Σχεδίου να ενσωματώνονται κατευθύνσεις προσαρμοσμένες στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

6. Για την προστασία των εδαφών σε προστατευόμενες ή μη περιοχές και την αποφυγή απώλειας, ρύπανσης ή υποβάθμισης τους, θα πρέπει: 6.1 Στο πλαίσιο των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού, καθώς και κατά την υλοποίηση και περιβαλλοντική αδειοδότηση μεμονωμένων έργων, να λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή της επιβάρυνσης του εδάφους. 6.2 Να ενθαρρύνεται η υλοποίηση έργων σε κατάλληλες περιοχές (με γνώμονα την αξιοποίηση κατά το δυνατόν υποβαθμισμένων περιοχών και εδαφών αντί παραγωγικών εδαφών), αποφεύγοντας κατά το δυνατόν την χωροθέτησή τους σε περιοχές με μοναδικό χαρακτήρα τοπίου (λόγω της ποικιλίας του φυσικού ανάγλυφου που παρουσιάζουν) και με μεγάλη αισθητική αξία (λόγω του αξιόλογου βαθμού φυσικότητας).

.....».

Ζ. Ο Ν. 3581/2011 ιδίως δε το άρθρο 9 αυτού, σύμφωνα με το οποίο:

«α) Σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του οικείου νομού ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, απαγορεύεται η άσκηση οποιασδήποτε άλλης δραστηριότητας, εκτός από τη γεωργική εκμετάλλευση και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε.. Κάθε επέμβαση στις εκτάσεις αυτές, είτε για τη μεταβολή του προορισμού τους και τη διάθεση τους για άλλες χρήσεις είτε για την εκτέλεση έργων ή τη δημιουργία εγκαταστάσεων ή παροχή άλλων εξυπηρετήσεων μέσα σε αυτές, έστω και χωρίς μεταβολή της κατά προορισμό χρήσης τους, αποτελεί εξαιρετικό μέτρο και ενεργείται πάντοτε με βάση τους όρους και τις προϋποθέσεις που ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, που εκδίδεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την έναρξη ισχύος του παρόντος και μόνο για λόγους που εξυπηρετούν το γεωργικό χαρακτήρα της αγροτικής εκμετάλλευσης ή την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε.. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει εφόσον πρόκειται για την εκτέλεση στρατιωτικών έργων, που αφορούν την εθνική άμυνα της χώρας, καθώς και για την

εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων του Δημοσίου και των Ο.Τ.Α. πρώτου και δεύτερου βαθμού. Ειδικά, απαγορεύεται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς Α.Π.Ε. σε αγροτεμάχια της Αττικής που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας, καθώς και σε περιοχές της Επικράτειας που έχουν ήδη καθοριστεί ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας από εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.) ή Σχέδια Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π.) του ν. 2508/1997 (ΦΕΚ 124 Α'), καθώς και Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) του άρθρου 29 του ν. 1337/1983 (ΦΕΚ 33 Α'), εκτός αν διαφορετικά προβλέπεται στα εγκεκριμένα αυτά σχέδια».

Η. Οι διατάξεις του Ν.4858/2021, ιδίως δε οι ακόλουθες:

«Άρθρο 10

1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο, η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του.

2. ....

3. Η εγκατάσταση ή η λειτουργία βιομηχανικής, βιοτεχνικής ή εμπορικής επιχείρησης, η τοποθέτηση τηλεπικοινωνιακών ή άλλων εγκαταστάσεων, η επιχείρηση οποιουδήποτε τεχνικού ή άλλου έργου ή εργασίας, καθώς και η οικοδομική δραστηριότητα πλησίον μνημείου, επιτρέπεται μόνο μετά από έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου. Η έγκριση χορηγείται εάν η απόσταση από ακίνητο μνημείο ή το άμεσο περιβάλλον του ή η σχέση με αυτά είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να προκληθεί άμεση ή έμμεση βλάβη αυτών, λόγω του χαρακτήρα του έργου ή της επιχείρησης ή της εργασίας.

.....
.....

Άρθρο 12

.....

3. Οι παρ. 1 έως 6 του άρθρου 10 εφαρμόζονται αναλόγως και για τους αρχαιολογικούς χώρους. Πριν από την έκδοση της απόφασης της παρ. 1, απαιτείται η γνώμη του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού για υφιστάμενες δραστηριότητες της αρμοδιότητάς του, προκειμένου να καθορισθούν οι δυνατότητες και οι προϋποθέσεις συνέχισης της λειτουργίας τους στο πλαίσιο του άρθρου 10. Η γνώμη αυτή διατυπώνεται μέσα σε δύο (2) μήνες από την αποστολή του σχετικού ερωτήματος. Εάν παρέλθει άπρακτη η παραπάνω προθεσμία, η απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού εκδίδεται χωρίς τη γνώμη αυτή.»

Θ. Η αριθ. 49828/2008 (ΦΕΚ Β 2464): «Έγκριση πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης

περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού» (εφεξής ΕΧΣ ΑΠΕ), ιδίως δε το άρθρο 17 που έχει ως εξής:

«1. Ως περιοχές προτεραιότητας για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας μπορεί ενδεικτικά να θεωρηθούν οι περιοχές που είναι άγονες ή δεν είναι υψηλής παραγωγικότητας και κατά προτίμηση αθέατες από πολυσύχναστους χώρους, και με δυνατότητες διασύνδεσης με το Δίκτυο ή το Σύστημα. Ειδικότερα για τα νησιά πλην Κρήτης και Εύβοιας είναι επιθυμητή η κατά προτεραιότητα χωροθέτηση μικρών εγκαταστάσεων όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 2 παρ. 4, 4, 8 παρ.8, του ν. 3468/2006 και στο άρθρο 2 της υπ' αριθμ. 19500/2004 κοινής υπουργικής απόφασης.

2. Ως ζώνες αποκλεισμού για τη χωροθέτηση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας, δηλαδή ζώνες στις οποίες πρέπει να αποκλείεται η εγκατάστασή τους, ορίζονται οι εξής κατηγορίες περιοχών: α. Τα κηρυγμένα διατηρητέα μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και τα άλλα μνημεία μείζονος σημασίας της παρ. 5 ββ) του άρθρου 50 του ν. 3028/2002, καθώς και οι οριοθετημένες αρχαιολογικές ζώνες προστασίας Α που έχουν καθορισθεί κατά τις διατάξεις του άρθρου 91 του ν. 1892/1991 ή καθορίζονται κατά τις διατάξεις του ν. 3028/2002, β. Οι περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης και του τοπίου που καθορίζονται κατά τις διατάξεις των άρθρων 19 παρ. 1 και 2 και 21 του ν. 1650/1986, γ. Οι πυρήνες των Εθνικών Δρυμών, τα κηρυγμένα μνημεία της φύσης και τα αισθητικά δάση που δεν περιλαμβάνονται στις περιοχές της προηγούμενης περιπτώσεως β'. δ. Οι οικότοποι προτεραιότητας περιοχών της Επικράτειας που έχουν ενταχθεί στον κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας του δικτύου ΦΥΣΗ 2000 σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 2006/613/ΕΚ απόφαση της Επιτροπής (ΕΕ L 259 της 21.9.2006, σ. 1).ε. Τα δάση και οι γεωργικές γαίες υψηλής παραγωγικότητας όπως προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 56 του ν. 2637/1998 όπως ισχύουν.

3. Ειδικώς για την εγκατάσταση Φωτοβολταϊκών Σταθμών σε πολυσύχναστους χώρους πρέπει, στο πλαίσιο της σχετικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, να καθορίζονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για να μην υπάρξει οπτική όχληση.

.....»

II. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ:

Από τη μελέτη του σχεδίου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (εφεξής, ΜΠΕ) προκύπτουν τα ακόλουθα:

A. Ο χαρακτήρας της περιοχής:

Όπως προκύπτει από την ΜΠΕ, οι υφιστάμενες χρήσεις γης στην περιοχή όπου σχεδιάζεται να αναπτυχθεί το έργο είναι δασοκομικές και αμιγώς αγροτικές και κτηνοτροφικές (σελ.8), μεγάλο δε μέρος αυτών είναι δασικό, το δε υπόλοιπο είναι αγροτικό.

Ειδικότερα, το μεγαλύτερο μέρος της επιλεγείσας για την κατασκευή του έργου περιοχής είναι κάποιας μορφής δάσους ή δασικής έκτασης (σελ. 87 και 88). Έτσι, μεγάλο μέρος της έκτασης είναι αναδασωτέα περιοχή (Γ 37 έως Γ47, Α67 έως Α75 και Δ77 έως Δ82), τμήμα της έκτασης είναι δάσος ή δασική έκταση (Δ1 έως Δ59) και τμήμα της έκτασης είναι δάσος ή δασική έκταση με επισήμανση εκχερσωμένη δασική έκταση (Β1, Β2, Β3, Β4 και Δ60 έως Δ76).

Επιπλέον, ενώ σε άλλα μέρη της ΜΠΕ αναφέρεται ότι η επιλεγείσα περιοχή δεν είναι αρχαιολογική, σε άλλο όμως μέρος αυτής (σελ. 88) αναφέρεται ότι αναμένεται η έκδοση της αντίστοιχης γνωμοδότησης της Εφορείας Αρχαιοτήτων Φθιώτιδος και Ευρυτανίας, σύμφωνα με την οποία αναμένεται να γνωστοποιηθεί η συμβατότητα ή μη του έργου σε σχέση με τον Ν. 4858/21 «Κύρωση κώδικα νομοθεσίας για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομίας». Τούτο σαφώς έρχεται σε αντίθεση με τις προηγούμενες διαβεβαιώσεις εντός της ίδιας επιστευδόμενης ΜΠΕ, όπως ειδικώς στη σελ. 46 και στη σελ.97, στην οποία υπάρχει ρητή αναφορά περί ελλείψεως αρχαιολογικών χώρων εντός της προτεινόμενης για την κατασκευή του έργου περιοχής. Επιπλέον, στα σημεία της ΜΠΕ, όπου γίνεται εξέταση των εναλλακτικών σεναρίων δεν υπάρχει καμία αναφορά κατά την εξέταση αυτών ως προς το γεγονός ότι δεν είναι ακόμη σαφές εάν η επιλεγείσα περιοχή εμπεριέχει χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

Πάντα σύμφωνα με την προτεινόμενη ΜΠΕ, η χλωρίδα και η πανίδα της περιοχής θα επηρεαστούν τοπικά και χρονικά κατά την κατασκευή των έργων. Ειδικότερα, στην περιοχή των έργων επικρατούν τα ανθρωπογενή και ημιφυσικά οικοσυστήματα που χαρακτηρίζονται κυρίως από αρόσιμη γη και χορτολιβαδικές εκτάσεις. Επιπλέον, ως προς τις χρήσεις γης, κυριότερη άμεση, αλλά και μη αναστρέψιμη επίπτωση είναι η απώλεια της αγροτικής έκτασης (σελ. 243). Μάλιστα, επί του θέματος αυτού, σύμφωνα με την προτεινόμενη ΜΠΕ, ο φορέας του έργου είχε αποστείλει σχετικό αίτημα προς την ΔΑΟΚ της ΠΕ Φωκίδας, ώστε να χαρακτηριστεί η προτεινόμενη έκταση εγκατάστασης του Φ/Β ως προς την παραγωγικότητά της (σελ. 229) χωρίς ωστόσο αυτό να έχει ακόμη επιτευχθεί. Από την άλλη πλευρά, σε άλλο σημείο του σχεδίου ΜΠΕ, σε πλήρη αντίφαση με τα αναφερόμενα ανωτέρω, επισημαίνεται ότι η περιοχή αναμένεται να μείνει ως έχει, καθώς λόγω της μορφολογίας της δεν ενδείκνυται για αγροτική ή άλλου είδους χρήση (σελ.220).

Τέλος η προτεινόμενη ΜΠΕ αναφέρει ότι όταν κατασκευαστεί το έργο θα εμφανίζεται από τους κοντινούς οικισμούς (σελ. 243), ωστόσο, κατά την κρίση των μελετητών *«οι ορατότητα από τους οικισμούς δεν αποτελεί στοιχείο κακοποίησης της υφιστάμενης αισθητικής του τοπίου, αφού έργα τεχνικής φύσεως διαρκώς κατασκευάζονται και λειτουργούν σε διάφορες περιοχές, όντας ορατά πλήρως, μερικής ή καθόλου από διάφορους οικισμούς. Το ίδιο ισχύει και για τη μελετώμενη περιοχή. Η εφαρμογή περιμετρικής φύτευσης, περιορίζει δραστικά την οπτική όχληση, ιδίως από τον αρχαιολογικό χώρο του και τον οικισμό Μαλανδρίνου και τις φυλακές κράτησης Μαλανδρίνου.»*

Συμπερασματικά:

1. Το μεγαλύτερο μέρος της προτεινόμενης θέσης έχει δασική μορφή.

2. Μεγάλο μέρος αυτού είναι αναδασωτέο.

3. Δεν είναι ακόμη σίγουρο ότι δεν υφίστανται εντός αυτού αρχαιολογικοί χώροι, αφού ακόμη δεν έχει εκδοθεί σχετική πράξη για τον πολιτιστικό χαρακτήρα της έκτασης

4. Δεν είναι ακόμη σαφές εάν η υπόλοιπη μη δασική έκταση, που έχει χρήση αγροτική είναι γη υψηλής παραγωγικότητας, αφού ακόμη δεν έχει εκφρασθεί επ' αυτού η αρμόδια υπηρεσία. Πάντως από το έργο άμεση συνέπεια θα είναι η απώλεια της αγροτικής χρήσης των αγροτικών εκτάσεων, ως αποφαίνονται και οι ίδιοι οι μελετητές και

5. Το έργο θα προκαλέσει οπτική όχληση στους παρακείμενους οικισμούς, ο πλησιέστερος των οποίων απέχει μόλις 2 χιλιόμετρα.

B. Οι αναφερόμενοι ως λόγοι επιλογής της θέσης κατασκευής του έργου:

Σύμφωνα με την επισπευδόμενη ΜΠΕ, η επιλογή της θέσης έγινε μετά από ενδελεχή έρευνα της περιοχής ως προς το ηλιακό δυναμικό, τις εκθέσεις και κλίσεις της επιφάνειας του γεωτεμαχίου, δίνοντας βαρύτητα στους περιορισμούς της ισχύουσας νομοθεσίας (σελ. 42). Επίσης, γίνεται επίκληση της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας και εν γένει του φυσικού περιβάλλοντος με αναφορά ότι θα επηρεασθεί ελάχιστα, τόσο κατά την κατασκευή του έργου, όσο και κατά τη λειτουργία του χωρίς όμως εξειδίκευση ως προς τις συγκεκριμένες επιπτώσεις του έργου σε αυτό (σελ. 35 και 36).

Στην επισπευδόμενη ΜΠΕ αναφέρεται, αορίστως, ότι για την εκπόνησή της εξετάστηκαν μεταξύ άλλων οι αποστάσεις από τους κοντινότερους οικισμούς, το οικιστικό δίκτυο, οι παραδοσιακοί οικισμοί, οι περιοχές ιστορικών τμημάτων πόλεων, οι χρήσεις γης, οι οριοθετημένοι αρχαιολογικοί χώροι και ζώνες και οι περιοχές περιβαλλοντικής προστασίας και ειδικών προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας (NATURA, RAMSAR, οικολογικοί πόροι διευρωπαϊκής σημασίας κλπ) χωρίς ωστόσο ειδική αναφορά στα αποτελέσματα των ερευνών επί των παραμέτρων αυτών (σελ. 43).

Σύμφωνα με την ΜΠΕ, οι λόγοι επιλογής της λύσης που προκρίνεται είναι η διαθεσιμότητα μεγάλων εκτάσεων, η ικανοποιητική απόσταση αυτής από προστατευόμενες περιοχές, η προσβασιμότητα και η έλλειψη αρχαιολογικών χώρων διατηρώντας σημαντικές αποστάσεις από αυτούς χωρίς όμως ειδικότερη αναφορά ποιοι είναι αυτοί οι αρχαιολογικοί χώροι σε εγγύτητα με την περιοχή που επιδιώκεται η κατασκευή του έργου και ποια η απόσταση από αυτούς (σελ. 46). Η προτεινόμενη ΜΠΕ καταλήγει ότι η επικρατέστερη λύση είναι φιλοπεριβαλλοντική σε σχέση με τις άλλες λύσεις, αφού επιτυγχάνεται μέσω αυτής η βέλτιστη εκμετάλλευση της ηλιοφάνειας της περιοχής και συγχρόνως περιορίζονται στο ελάχιστο οι επιπτώσεις στα οικολογικά χαρακτηριστικά, στο τοπίο και τις υφιστάμενες χρήσεις, χωρίς ωστόσο να αναφέρει συγκεκριμένα πως περιορίζονται στο ελάχιστο οι επιπτώσεις αυτές. Επισημαίνει ότι η επιλεγείσα λύση πληροί τα κριτήρια βιωσιμότητας της επένδυσης και επιφέρει το μέγιστο οικονομικό όφελος, χωρίς να προκύπτει γιατί η λύση αυτή θα έχει μεγάλο περιβαλλοντικό όφελος όπως emphaticά καταλήγει (σελ. 53).

Συμπερασματικά:

Η επισπευδόμενη ΜΠΕ είναι εντελώς ανατιολόγητη ως προς την επιλογή της προκρινόμενης έκτασης για την κατασκευή του έργου από άποψη περιβαλλοντική. Πέραν της απλής αναφοράς ότι η λύση θα έχει ελάχιστες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, το συμπέρασμα αυτό της επισπευδόμενης ΜΠΕ δεν προκύπτει από που πηγάζει. **Οι λόγοι επιλογής της προκρινόμενης έκτασης φαίνεται να είναι αμιγώς οικονομικοί, ιδίως λόγοι βιωσιμότητας της επένδυσης.**

Γ. Έλεγχος της συσχέτισης με άλλα παρόμοια έργα και κορεσμού της περιοχής:

Σύμφωνα με την επισπευδόμενη ΜΠΕ, στην περιοχή του έργου υπάρχουν και άλλα έργα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Μάλιστα, επισημαίνει ότι στην άμεσα ευρύτερη περιοχή και συγκεκριμένα στο γειτονικό πολύγωνα, ο φορέας του προτεινόμενου έργου έχει υποβάλλει αίτηση για Φ/Β Σταθμό που βρίσκεται σε αξιολόγηση. Ακόμα, στην ευρύτερη περιοχή εντοπίζονται έργα με άδειες παραγωγής για την εγκατάσταση και άλλων Φωτοβολταϊκών Σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (σελ. 75).

Ωστόσο, δεν εξετάζεται στη επισπευδόμενη ΜΠΕ η αλληλεπίδραση μεταξύ του προς κατασκευή έργου και των ήδη υφιστάμενων Φ/Β σταθμών ως είναι υποχρεωτικό από την εν ισχύ νομοθεσία και την νομολογία.

III. ΜΗ ΣΥΝΝΟΜΟ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΠΕΥΔΟΜΕΝΗΣ ΜΠΕ:

A. Ως προς τις δασικές εκτάσεις:

Εξ αρχής η νομολογία του ΣτΕ έθεσε όρια στις δυνατότητες επέμβασης στα δημόσια δάση και τις δασικές εκτάσεις. Τα δάση χαρακτηρίστηκαν «φυσικά αγαθά» από την παλιότερη νομολογία και «ευπαθή οικοσυστήματα» από τη νεότερη, τα οποία ανεξάρτητα από την ειδικότερη ονομασία τους ή τη θέση τους σε σχέση με τις οικιστικές περιοχές, υπάγονται σε ιδιαίτερο προστατευτικό καθεστώς για να διατηρηθεί η χρήση τους κατά τον προορισμό τους και να διαφυλαχθεί η οικολογική ισορροπία. Έτσι, για τα δημόσια δάση και τις δασικές εκτάσεις αναγνωρίστηκε η δυνατότητα επεμβάσεων σε εξαιρετικές περιπτώσεις που μεταβάλλουν ή αλλοιώνουν το δασικό χαρακτήρα για την επίτευξη άλλου σκοπού δημοσίου συμφέροντος αλλά με τη συνδρομή συγκεκριμένων αυστηρών προϋποθέσεων.

Επιπλέον, γενικά, σε περίπτωση καταστροφής ή αποψίλωσης του δάσους ή της δασικής έκτασης από πυρκαγιά ή οποιαδήποτε άλλη αιτία, φυσικής ή ανθρώπινης προέλευσης είναι υποχρεωτική η κήρυξη αναδάσωσης και αποκλείεται η διάθεση του δάσους για άλλο σκοπό δημοσίου συμφέροντος, ο οποίος θα δικαιολογούσε επέμβαση στο δάσος, μέχρι την πραγματοποίηση της αναδάσωσης και την ανάκτηση της δασικής μορφής (ΣτΕ 89/81, 3053/81, 3277/86, 2778/88, 664/90). Η αλλαγή επομένως της μορφής μίας αναδασωτέας έκτασης ακόμη και για σκοπό δημοσίου συμφέροντος επιτρέπεται μόνον εφόσον έχει εκπληρωθεί ο σκοπός της αναδάσωσης, εφόσον δηλ. αναγεννηθεί η δασική βλάστηση και έχει αποκτηθεί πάλι η δασική μορφή οπότε η αναδασωτέα έκταση εξομοιώνεται με τη δασική, από την άποψη της προστασίας.

Ωστόσο, σύμφωνα με την νομολογία του ΣτΕ (ΣτΕ 2499/2012 Ολομ) με αφορμή την εγκατάσταση αιολικού πάρκου σε αναδασωτέα έκταση, κρίθηκε ότι παρά την απόλυτη διατύπωση του άρθρου 117 του Συντάγματος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο συνταγματικός νομοθέτης είχε τη βούληση να απαγορεύσει τη χρησιμοποίηση αναδασωτέων εκτάσεων α) ακόμη και για σκοπούς ιδιαίτερης σημασίας για το δημόσιο συμφέρον που δεν μπορούν να καλυφθούν με άλλο τρόπο, β) αφού η απαγόρευση αυτή σε αυτές τις περιπτώσεις θα είχε ως συνέπεια να καταστεί αδύνατη η ικανοποίηση υπέρτερων δημόσιων σκοπών, λόγω του ότι προηγήθηκε η καταστροφή της δασικής βλάστησης, η οποία ενδεχομένως μάλιστα να προκλήθηκε με σκοπό τη ματαίωση του έργου.

Σε αυτό το πλαίσιο η συνταγματική διάταξη είναι ερμηνευτέα στο πλαίσιο του σκοπού που επιδιώκεται με το άρθρο 24 σύμφωνα με το οποίο είναι δυνατή η επέμβαση σε δασική έκταση υπό αυστηρές προϋποθέσεις. Κρίθηκε, λοιπόν, ότι με νομοθετική ρύθμιση μπορεί να παρέχεται η δυνατότητα σε εξαιρετικές περιπτώσεις ακόμη και πριν την ανάκτηση της δασικής μορφής, να εγκρίνεται επέμβαση σε έκταση που έχει κηρυχθεί αναδασωτέα α. προκειμένου να εκτελεσθεί έργο το οποίο αποβλέπει στην εξυπηρέτηση ανάγκης με ιδιαίτερη κοινωνική, εθνική ή οικονομική σημασία β. αν η εκτέλεση του έργου στην έκταση αυτή είναι απολύτως αναγκαία και επιτακτική γ. στο μέτρο που η παρέλευση του απαιτούμενου για την αναδάσωση χρονικού διαστήματος θα είχε ως συνέπεια τη ματαίωση του επιδιωκόμενου δημόσιου σκοπού.

Βεβαίως, η επέμβαση περιορίζεται στα τμήματα της έκτασης που είναι αναγκαία για την πραγματοποίηση του έργου, η δε υπόλοιπη έκταση διατίθεται για την πραγματοποίηση του σκοπού της αναδάσωσης. Η νομολογία αυτή εστιάζει ότι είναι προτιμότερη η άδεια επέμβασης από την άρση της αναδάσωσης, διότι δεν συνεπάγεται μεταβολή του νομικού χαρακτήρα της έκτασης, αλλά μόνο προσωρινή δυνατότητα επέμβασης για την άσκηση συγκεκριμένης δραστηριότητας, με την υποχρέωση αποκατάστασης του δασικού χαρακτήρα της έκτασης, μετά την παύση της λειτουργίας της δραστηριότητας, με παράλληλη διατήρηση του προστατευτικού χαρακτήρα της αναδάσωσης. Η σχετική εγκριτική απόφαση πάντως πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη, με βάση τα ανωτέρω κριτήρια.

Ειδικώς όμως ως προς τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς, το ΝΣΚ με την υπ' αριθ. 153/2013 γνωμοδότησή του έχει γνωμοδοτήσει ότι δεν είναι δυνατή η εγκατάστασή τους σε αναδασωτέες περιοχές. Τούτο, διότι α. η αναδασωτέα έκταση δεν αποτελεί κατηγορία δασικής μορφής, «αλλά είναι αυτό τούτο το δάσος ή η δασική έκταση πριν την καταστροφή τους», β. ότι κριτήριο του νομοθέτη για την κήρυξη αναδάσωσης δεν είναι τι δασική μορφή είχε η έκταση πριν την καταστροφή της αλλά αδιακρίτως η προστασία αυτής και γ. ότι δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σταθμών σε δάση αλλά μόνο σε δασικές εκτάσεις. Συμπερασματικά, δεν επιτρέπεται η εγκατάσταση Φ/Β σταθμών σε οποιαδήποτε αναδασωτέα έκταση, αδιαφόρως αν αυτή ήταν προηγουμένως δάσος ή δασική έκταση.

Σε αυτή την κατεύθυνση, σε συνέχεια της προηγούμενης, νεώτερη νομολογία του ΣτΕ έκρινε ότι εάν σε μία περιοχή συντρέχουν περισσότερες της μίας προστατευτικές κατά την κείμενη νομοθεσία περιπτώσεις, η Διοίκηση, λαμβάνοντας σωρευτικώς υπόψη την ανάγκη προστασίας τους, δύναται να απαγορεύσει την εγκατάσταση αιολικού πάρκου στην περιοχή αυτή, ακόμη και εάν οι επιπτώσεις για κάθε περίπτωση μεμονωμένα δεν είναι εντελώς

απαγορευτικές. Έτσι, απερρίφθη αίτημα εγκατάστασης αιολικού σταθμού σε αναδασωτέα έκταση, η οποία συγχρόνως αποτελούσε καταφύγιο άγριας ζωής (ΣΤΕ 3012/2015).

Σε κάθε περίπτωση, η επέμβαση στο δάσος απαιτεί την συνδρομή «υψίστου δημοσίου συμφέροντος» (ΣΤΕ 3277/88), «σπουδαίου» (ΣΤΕ 772/92), «σοβαρού» (ΣΤΕ 2435/95, 951/96), «υπέρτερου» (ΣΤΕ 1/93), «εξαιρετικού» (ΣΤΕ 4739/95) ή «όλως εξαιρετικού» (ΣΤΕ 666/94), δημόσιου συμφέροντος ή την εξυπηρέτηση «ζωτικής ανάγκης» (ΣΤΕ 951/96) της εθνικής οικονομίας. Κοινωφελής απλώς σκοπός δεν θεωρείται σύμφωνος με το Σύνταγμα λόγος μεταβολής του δασικού χαρακτήρα (ΠΕ 105/93).

Επιπροσθέτως, η θυσία της δασικής βλάστησης πρέπει να αποτελεί το μόνο πρόσφορο μέσο για την ικανοποίηση μιας ζωτικής ανάγκης της εθνικής οικονομίας. Η συνδρομή της ανάγκης και η αξιολόγηση της προσφορότητας της επεμβάσεως, ως του μόνου δυνατού μέσου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, πρέπει να τεκμηριώνονται από τη Διοίκηση υπό τον ακυρωτικό έλεγχο του Δικαστηρίου (ΣΤΕ 951/96).

Τέλος, πέρα από όλες τις παραπάνω προϋποθέσεις, ο επιδιωκόμενος σκοπός πρέπει να ικανοποιείται με τη μικρότερη δυνατή απώλεια του δασικού πλούτου. Για το λόγο αυτό, επιβάλλεται η κατά προτίμηση χρησιμοποίηση τμήματος δασικής έκτασης και μόνο αν δεν υπάρχει τέτοια έκταση, κατάλληλη για το σκοπό αυτό, μπορεί να επιτρέπεται η επέμβαση σε τμήμα δάσους (ΣΤΕ 2435/93, 951/96, με τις οποίες κρίθηκε σύμφωνη με το Σύνταγμα η επέμβαση σε δάσος για την εκμετάλλευση λατομείο, διότι συνέτρεχαν όλες οι προϋποθέσεις). Με την τελευταία αυτή προϋπόθεση, διαγράφεται και μία διαβάθμιση στην προστασία δασών και δασικών εκτάσεων, εφόσον η επέμβαση σε δάση θεωρείται επιτρεπτή μόνο αν ο επιδιωκόμενος και ανεκτός από το Σύνταγμα σκοπός δεν μπορεί να ικανοποιηθεί παρά μόνο με την επέμβαση σε δασικές εκτάσεις (ΣΤΕ 4448/2010).

Εν προκειμένω στην εξεταζόμενη περίπτωση, ωστόσο, πλην της αναφοράς στις δασικές εκτάσεις και στα δάση στην επιστευδόμενη ΜΠΕ ουδόλως εξετάζονται οι εκτάσεις αυτές από την άποψη, εάν η παρέμβαση σε αυτές είναι ανεκτή και δεν μπορεί να ικανοποιηθεί παρά μόνο με την επέμβαση στις εν λόγω εκτάσεις. Επίσης, δεν εξετάζονται διαφορετικές εναλλακτικές κατασκευής του έργου που θα προκαλέσουν μικρότερη επέμβαση στις δασικές εκτάσεις και στα δάση εντός της εξεταζόμενης περιοχής. Σε κάθε περίπτωση, εξάλλου, ειδικά όσον αφορά τις αναδασωτέες εκτάσεις, η επιστευδόμενη εγκατάσταση του φωτοβολταϊκού σταθμού, κατά την ορθότερη άποψη, απαγορεύεται. Συνεπώς, ειδικώς ως προς τις εκτάσεις αυτές το επιστευδόμενο έργο πάσχει ως και η οικεία ΜΠΕ, σε περίπτωση δε έγκρισης ΑΕΠΟ βάσει της εν λόγω ΜΠΕ, τούτη θα είναι ακυρωτέα.

Β. Ως προς την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας κατασκευής του έργου

Με την έγκριση περιβαλλοντικών όρων παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και ενόψει των συνεπειών αυτών, του χαρακτήρα και του σκοπού τους, καθώς και των υφιστάμενων μέσων αποτροπής, άρσης ή μείωσης της πιθανολογούμενης βλάβης του περιβάλλοντος και να κρίνουν εάν και με ποιους όρους μπορεί

να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα, ώστε να μην παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης και της προληπτικής δράσης στον τομέα του περιβάλλοντος (ΣΤΕ 3478/2000 Ολομ., 3732/2005).

Έτσι, θα πρέπει να ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου ως προς αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές, ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώσουν και να αξιολογήσουν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου και να εκτιμήσουν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας, τις συνταγματικές επιταγές (ΣΤΕ 3478/2000 Ολομ., 613/2002, 2511/2002 Ολομ.) και τους ορισμούς της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σημαντικό μέρος των ΜΠΕ είναι οι εναλλακτικές λύσεις που πρέπει να εξετάζονται προκειμένου να καταδεικνύουν ότι η λύση που τελικώς επιλέγεται είναι η ευμενέστερη για το περιβάλλον (ΣΤΕ 2805/2002 Ολομ., 1672/2005 Ολομ.). Οι ΜΠΕ πρέπει να εξετάζουν εναλλακτικές λύσεις και να προβαίνουν στη συγκριτική αξιολόγηση της επιλεγόμενης τεχνικά λύσης έναντι των άλλων και μάλιστα με επαρκή αιτιολογία και δη γιατί η προκρινόμενη λύση υπερτερεί από άποψη περιβαλλοντική κυρίως (ΣΤΕ 1675/99 Ολομ., 2440/99, 3478/2000 Ολομ., 1567/2005 Ολομ.).

Η νομολογία δέχεται ότι η επίκληση οικονομικών και τεχνικών λύσεων δεν αποτελεί επαρκή αιτιολόγηση για τον αποκλεισμό της βέλτιστης περιβαλλοντικά και εφικτής κατά την ΜΠΕ τεχνικής λύσης (ΣΤΕ 3520/2006). Απαιτείται ειδική εκτίμηση για την προτεινόμενη λύση κατόπιν επιστημονικής μελέτης, η οποία να τεκμηριώνει επαρκώς τόσο την ανάγκη που δικαιολογεί την κατασκευή του έργου, όσο και να αξιολογεί τα πραγματικά δεδομένα (ΣΤΕ 1567/2005, 123/2007 Ολομ.).

Εν προκειμένω, συνεπώς, δεδομένου ότι η επισπευδόμενη ΜΠΕ δεν περιέχει σαφή και συγκεκριμένη αιτιολογία, τόσο για την επιλογή κατασκευής του επισπευδόμενου έργου, όσο και για τις επιλεγείσες λύσεις από άποψη περιβαλλοντική πάσχει και εάν εγκριθεί και εκδοθεί η οικεία ΑΕΠΟ, τούτη είναι ακυρωτέα. Ομοίως, το γεγονός ότι η προκρινόμενη λύση φαίνεται να εξυπηρετεί μάλλον αμιγώς οικονομικά κριτήρια και κριτήρια βιωσιμότητας της επένδυσης, αποτελεί λόγο για την μετέπειτα προσβολή της ΑΕΠΟ, σε περίπτωση που θα εγκριθεί με βάση το ως άνω σχέδιο ΜΠΕ.

Γ. Ως προς το ζήτημα της ύπαρξης ή μη γης υψηλής παραγωγικότητας εντός της εξεταζόμενης περιοχής:

Ως προαναφέρθηκε, η έκταση εντός της οποίας επισπεύδεται η δημιουργία του Φ/Β σταθμού έχει εν μέρει χρήση αγροτική, ο δε χαρακτήρας της ως υψηλής παραγωγικότητας ή μη δεν έχει ακόμη διερευνηθεί.

Τούτο, ωστόσο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό ως προς το συγκεκριμένο τμήμα της έκτασης που έχει επιλεγεί για την εγκατάσταση του Φ/Β σταθμού, δεδομένου ότι η ανάπτυξη σταθμού εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας σε περιοχή με γη υψηλής παραγωγικότητας δεν συνάδει με την ισχύ νομοθεσία, αλλά και την επ' αυτής εκδοθείσα νομολογία. **Συνεπώς, θα πρέπει**

πριν την έκδοση της ΑΕΠΟ και δη ήδη στο στάδιο της έγκρισης της ΜΠΕ να είναι γνωστό εάν η γη στην οποία επισπεύδεται το έργο είναι η μη υψηλής παραγωγικότητας.

Η σημασία της εξέτασης και σαφούς γνώσης επί του θέματος αυτού καταδεικνύεται εμφατικά στην υφιστάμενη νομοθεσία. Συγκεκριμένα, οι διατάξεις του Ν. 2637/1998 (άρθρο 56 παρ. 6) όπως ίσχυαν πριν την αντικατάστασή τους από το άρθρο 9 παρ. 7 του Ν. 3581/2011 προέβλεπαν ότι η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς εγκατεστημένης ισχύος μεγαλύτερης ή ίσης του ενός μεγαβάτ (1 MW) απαγορευόταν μεταξύ άλλων σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

Πλέον το άρθρο 56 παρ. 6 του Ν. 2637/1998 έχει αντικατασταθεί και επιτρέπει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από σταθμούς ΑΠΕ σε αγροτεμάχια που χαρακτηρίζονται από τη Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης του οικείου νομού ως αγροτική γη υψηλής παραγωγικότητας.

Ωστόσο σύμφωνα με την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ Ε' 1189/2021 και 1544/2023), η τροποποίηση του ΕΧΠ και της νομοθεσίας κατά τρόπο που προσκρούει στο περιβαλλοντικό κεκτημένο είναι αντισυνταγματική. Συγκεκριμένα, το ΣτΕ έκρινε ότι η επιδείνωση του καθεστώτος περιβαλλοντικής προστασίας μιας περιοχής θα ήταν ανεκτή, εάν, κατόπιν εκτιμήσεως και σταθμίσεως άλλων παραγόντων, αναγόμενων στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, μεταξύ των οποίων είναι και η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων, διαπιστωνόταν αιτιολογημένα η ανάγκη να επιτραπεί, προς εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών, η κατασκευή έργου, η ωφέλεια από το οποίο θα υπερακόντιζε τους κινδύνους από τη μείωση της περιβαλλοντικής προστασίας (ΣτΕ 227/2020). Πριν επιλεγεί, όμως, μια τέτοια λύση, θα πρέπει να εξαντληθούν όλα τα άλλα δυνατά μέσα για την επίδιωξη του ως άνω αναγομένου στο γενικότερο δημόσιο συμφέρον σκοπού και θα καθιστάτο αναπόφευκτη η πραγματοποίηση του έργου αυτού, η οποία, στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να επιτραπεί μόνον εντός του απολύτως αναγκαίου μέτρου, ώστε να προκύψει όσον το δυνατόν μικρότερη διακινδύνευση των επιβλαβών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Εξάλλου το Σύνταγμα ή άλλη διάταξη αυξημένης τυπικής ισχύος δεν καθιερώνει ως «προέχων» ή «υπέρτερο» σκοπό την ανάπτυξη ΑΠΕ σε σχέση προς άλλους σκοπούς δημόσιου συμφέροντος, όπως η προστασία της γης υψηλής παραγωγικότητας. Και να μεν τις αναγκαίες σταθμίσεις μεταξύ των διαφόρων σκοπών δημοσίου συμφέροντος με σκοπό την πρακτική τους εναρμόνιση ενεργεί ο νομοθέτης υπό τον δικαστικό έλεγχο, πλην οι σχετικές επιλογές και σταθμίσεις πρέπει να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες, ιδίως όταν ανατρέπουν προηγούμενες βασικές και συνταγματικές επιβεβλημένες επιλογές αυτού.

Επιπλέον το ΣτΕ έκρινε ότι οι διατάξεις του ν. 3851/2010 αποτελούν «σχέδια ή προγράμματα» και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42 και ως εκ τούτου ο νόμος αυτός - πριν τη ψήφιση του - έπρεπε να υποβληθεί σε ΣΜΠΕ.

Για τους λόγους αυτούς, σύμφωνα με το ΣτΕ, τόσο η τροποποίηση του ΕΧΠ για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ειδικά ως προς την χωροθέτησή τους ακόμη και σε περιοχές με γη υψηλής παραγωγικότητας, όσο και η τροποποίηση των οικείων διατάξεων του Ν. 3851/2010 αντίκεινται στις συνταγματικές διατάξεις, και για το λόγο αυτό, λόγω της σπουδαιότητας του θέματος, η υπόθεση παραπέμφθηκε στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου για να αποφανθεί.

Αναγόμενες οι κρίσεις αυτές στην κρινομένη περίπτωση, οι νομοθετικές παρεμβάσεις επιβάλλουν να είναι γνωστό πριν την σύνταξη του σχεδίου ΜΠΕ εάν η έκταση στην οποία επισπεύδεται η εγκατάσταση του έργου είναι υψηλής παραγωγικότητας, προκειμένου να εξετασθεί και από την άποψη αυτή και να επιλεγεί άλλη έκταση που δεν θα έχει τα χαρακτηριστικά αυτά. Πράγματι εν προκειμένω δεν προκύπτει εάν η επιλεγείσα έκταση είναι η καλύτερη εναλλακτική λύση για την προώθηση της ηλιακής ενέργειας και ότι δεν μπορούσε ο σκοπός αυτός να επιτευχθεί με την παράλληλη διατήρηση της αγροτικής φυσιογνωμίας του τμήματος αυτής το οποίο καλλιεργείται. Η δημιουργία φωτοβολταϊκού σταθμού στην περιοχή δεν θα ήταν, συνεπώς, σύμφωνη με τις αρχές της πρόληψης και προφύλαξης (βλ. σχετικά και ΣτΕ1189/2021), αφού δεν γνωρίζουμε ακόμη τα σαφή χαρακτηριστικά της περιοχής και έτσι, δεν μπορεί να κριθεί εάν έχουν εξετασθεί όλες οι εναλλακτικές λύσεις και τα μέτρα για την προφύλαξη της φυσιογνωμίας της περιοχής.

Κατ' ακολουθίαν, διαπιστώνεται ότι η εκτέλεση του εξεταζομένου έργου, δεδομένης της πραγματοποίησής του εντός περιοχής με άγνωστα χαρακτηριστικά, παραβιάζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς αντιστρατεύεται την παραπάνω συνταγματική αρχή (Σ.τ.Ε. 3478/2000 Ολομ., 613/2002 Ολομ., 2547/2005, 2125/2009, 570/2012, 3049/2015, 2787/2017, 1286/2019(βλ. 1544/2023).

Δ. Ως προς το ζήτημα ή μη ύπαρξης χώρων αρχαιολογικού ενδιαφέροντος εντός της εξεταζόμενης περιοχής:

Σύμφωνα με την εν ισχύ νομοθεσία (άρθρα 12 και 10 του Ν.4858/2021) απαγορεύεται η κατασκευή Φ/Β σταθμού εντός αρχαιολογικού χώρου ή ιστορικού μνημείο ή σε εγγύτητα με αυτά, στο βαθμό που αποτελεί ενέργεια δυνάμενη να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του αρχαιολογικού χώρου και του ιστορικού μνημείου.

Έτι δε περαιτέρω, η νομολογία του ΣτΕ, εφαρμόζοντας τις προαναφερόμενες διατάξεις, έχει κρίνει ιδίως εν όψει των προβλέψεων του άρθρου 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος ότι το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλιστεί στα όρια της Χώρας αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επόμενων γενεών και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων προερχόμενων από την ανθρώπινη δραστηριότητα που συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και γενικώς την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και συμβάλλουν στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης (ΣτΕ 991/2021).

Όπως προκύπτει, μάλιστα, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέστηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη, εξάλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια των παραπάνω διατάξεων, ερμηνευόμενων ενόψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής ανάπτυξης, της αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, της ενίσχυσης της περιφερειακής ανάπτυξης και της εξασφάλισης εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς, για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων έννομων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεψε ο συντακτικός νομοθέτης (βλ. ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 7, πρβλ. ΣτΕ 2300/1997 Ολομ. κ.ά.).

Ειδικότερα, ως προς τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς, από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις συνάγεται ότι δεν επιτρέπονται κατά κανόνα επεμβάσεις, οι οποίες συνεπάγονται την καταστροφή, την αλλοίωση ή την με οποιοδήποτε τρόπο υποβάθμισή τους, και ότι καταρχήν επιβάλλεται να διατηρούνται τα στοιχεία αυτά, αναλόγως και προς το είδος και το χαρακτήρα τους, στον τόπο, στον οποίο βρίσκονται. Επιπλέον, στην περίπτωση του περιβάλλοντος αρχαιολογικού χώρου προστατευτέο στοιχείο συνιστά και η ανεμπόδιστη θέαση αυτού, καθώς και ο χαρακτήρας και η εν γένει φυσιογνωμία της ευρύτερης περιοχής (ΣτΕ 618/2018).

Κατ' εξαίρεση, όμως, είναι επιτρεπτές επεμβάσεις επί και πλησίον ακινήτου μνημείου, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζουν οι ανωτέρω διατάξεις, ύστερα από γνώμη του αρχαιολογικού συμβουλίου, κατόπιν έγκρισης του Υπουργού Πολιτισμού, ειδικά δε για τις οικοδομικές εργασίες, η έγκριση του Υπουργού Πολιτισμού χορηγείται εάν η απόσταση από το ακίνητο μνημείο, στην έννοια του οποίου συμπεριλαμβάνεται πλέον ρητώς και το άμεσο περιβάλλον του, ή η σχέση με αυτό είναι τέτοια ώστε να μην κινδυνεύει να επέλθει άμεση ή έμμεση βλάβη σε αυτό. Προκειμένου να εγκριθεί η εκτέλεση έργου επί ή πλησίον αρχαίων απαιτείται να αξιολογούνται τα χαρακτηριστικά του έργου και να εκτιμώνται οι άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεσή του στα ακίνητα μνημεία, η χορήγηση δε της σχετικής έγκρισης πρέπει να στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία που να περιέχει α) περιγραφή των προστατευτέων αρχαίων, β) περιγραφή του προς εκτέλεση έργου και γ) τεκμηριωμένη εκτίμηση των επιπτώσεων του έργου επί των αρχαίων (ΣτΕ 5460/2012 7μ. σκ. 7, 2611/2016 σκ. 8 πρβλ. ΣτΕ 2175/2004 Ολομ. σκ. 12, 3454/2004 Ολομ. σκ. 8, 676/2005 Ολομ. σκ. 11).

Σύμφωνα με την επί του θέματος νομολογία του ΣτΕ (ΣτΕ 175/2021) ο Υπουργός Πολιτισμού, προκειμένου να χορηγήσει την έγκριση για την εκτέλεση ενός έργου ή για την

ανάπτυξη μίας δραστηριότητας πλησίον αρχαίων μνημείων ή εντός αρχαιολογικού χώρου ή ιστορικού τόπου, αξιολογεί τα χαρακτηριστικά του έργου ή της δραστηριότητας και εκτιμά τις άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις που θα έχει η εκτέλεση του έργου ή η ανάπτυξη της δραστηριότητας στα ακίνητα μνημεία και στον αναγκαίο για την ανάδειξή τους χώρο ή στον αρχαιολογικό χώρο ή στον ιστορικό τόπο, δηλαδή στα αγαθά που εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του αρχαιολογικού νόμου (πρβλ. ΣτΕ 1454/2018 7μ., 214/2019). Εξάλλου, κατά την έννοια των διατάξεων της οικείας νομοθεσίας (Ν. 4858/2021), ο Υπουργός Πολιτισμού δύναται και να απαγορεύει κάθε έργο ή δραστηριότητα που μπορεί να βλάψει, αμέσως ή εμμέσως, και δη τόσο από απόψεως ασφάλειας όσο και αισθητικής, τις αρχαιότητες ή τα νεότερα μνημεία, με γνώμονα την εις το διηνεκές διατήρηση και προστασία τους και πάντοτε εν όψει αφ' ενός του χαρακτήρα των προστατευτέων μνημείων και αφ' ετέρου του συγκεκριμένου έργου που πρόκειται να επιχειρηθεί (βλ. ΣτΕ 4189/2014 7μ., 1170/2013, 3824/2007, 1580/2007 7μ., πρβλ. ΣτΕ 2065/2018). Η έγκριση, δηλαδή, της αρμόδιας αρχαιολογικής υπηρεσίας, η οποία αποτελεί την προϋπόθεση εκδόσεως των τυχόν απαιτούμενων για τη λειτουργία των δραστηριοτήτων λοιπών διοικητικών πράξεων, χορηγείται μόνο εάν, κατά την αιτιολογημένη κρίση του αρχαιολογικού οργάνου, το έργο ή η δραστηριότητα, είτε καθ' εαυτό είτε εν όψει των συνθηκών που υφίστανται στην περιοχή, δεν συνεπάγεται δυσμενείς επιπτώσεις στη διατήρηση, την προβολή και την εν γένει προστασία του μνημείου, αλλά και του χώρου που το περιβάλλει, και μάλιστα σε έκταση επαρκή για την ανάδειξή του (βλ. μεταξύ άλλων ΣτΕ 4189/2014 7μ., 1170/2013, 3824/2007, 1580/2007 7μ.).

Ομοίως, σε εξαιρετικές περιπτώσεις μεγάλων τεχνικών έργων, τα οποία είναι απαραίτητα για την εθνική άμυνα της Χώρας ή έχουν μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιούν ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, είναι δυνατό να επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις στο μέτρο που καθίστανται απολύτως αναγκαίες για τους παραπάνω σκοπούς, ύστερα από στάθμιση της αξίας του μνημείου ως στοιχείου της πολιτιστικής κληρονομιάς, της σοβαρότητας του επιδιωκόμενου σκοπού και της αναγκαιότητας να εκτελεστεί το έργο, εφόσον διαπιστωθεί, με βάση εμπειριστατωμένη έρευνα, ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση, με την οποία θα ήταν δυνατό να αποτραπεί η βλάβη του μνημείου (ΣτΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 7, πρβλ. ΣτΕ 2300/1997 Ολομ. σκ. 8, 3851/2006 7μ. σκ. 15, 5460/2012 7μ. σκ. 5, 26/2014 Ολομ. σκ. 22, 1805/2016 σκ. 4, 2611/2016 σκ. 6, 2842/2018 σκ. 11 κ.ά.).

Τούτο, όμως, δεν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση και ουδόλως μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι το συγκεκριμένο έργο έχει μείζονα σημασία για την εθνική οικονομία και ικανοποιεί ζωτικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Υποχρεώσεις της Χώρας μας ως προς τα πολιτιστικά αγαθά, προκύπτει και από τις διεθνείς συμβάσεις στις οποίες έχει προσχωρήσει και κυρώσει με τυπικό νόμο, όπως την Σύμβαση της Γρανάδας του 1985, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομιάς (Σύμβαση Βαλέπας 1992). Έτσι, στο άρθρο 1 και 5 της Σύμβασης της Γρανάδας του 1985, η οποία κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α' 61) και τέθηκε σε ισχύ ως προς την Ελλάδα από 1.9.1992 (βλ. ανακοίνωση Υπουργείου Εξωτερικών στο ΦΕΚ Α' 114/1992) και η οποία αποβλέπει στη διατήρηση της μαρτυρίας για την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και στη μετάδοσή της στις επόμενες γενεές, ορίζεται ότι δεν είναι καταρχήν επιτρεπτή η μετακίνηση και, κατά μείζονα λόγο, η καταστροφή κάθε κατασκευής, η οποία είναι ιδιαίτερος σημαντική για τη διατήρηση

της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού ενδιαφέροντος τους, εκτός αν επιτακτικοί λόγοι προστασίας του ίδιου του μνημείου επιβάλλουν τη μετακίνησή του. Ομοίως με τη Σύμβαση αυτή προβλέπεται ότι δεν αποκλείονται, κατά την έννοια των άρθρων αυτών της Σύμβασης, επεμβάσεις και στα προστατευόμενα μνημεία, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, προκειμένου να πραγματοποιηθούν μείζονα έργα, ιδιαίτερος σημαντικά και αναγκαία για την ικανοποίηση ζωτικών αναγκών του κοινωνικού συνόλου, δεδομένου ότι η παρεμπόδιση τέτοιων έργων προδήλως δεν περιλαμβάνεται στη βούληση των συμβαλλόμενων μερών. Η σχετική κρίση της Διοίκησης πρέπει να στηρίζεται σε όλη ειδική αιτιολογία τόσο ως προς τη σημασία του έργου σε συσχέτιση και προς την πολιτιστική αξία του θιγόμενου μνημείου, όσο και ως προς την ανυπαρξία εναλλακτικής λύσης (ΣΤΕ 3478/2000 Ολομ. σκ. 20, 26/2014 Ολομ. σκ. 25).

Ως προαναφέρθηκε, ωστόσο, ουδόλως εν προκειμένω έχει ελεγχθεί εάν υφίστανται αρχαιολογικού ενδιαφέροντος χώροι εντός της έκτασης στην οποία θα πραγματοποιηθεί το έργο, πολλώ δε μάλλον έχει εξετασθεί ποιες οι επιπτώσεις σε αυτό από τις παρεμβάσεις λόγω του έργου και εάν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για κατ' εξαίρεση παρεμβάσεις. Κατά συνέπεια, η εγκατάσταση του Φ/Σ εντός του επιλεγέντος χώρου δεν μπορεί να αξιολογηθεί και να κριθεί εάν δι' αυτού παραβιάζεται το Σύνταγμα, οι συμβατικές υποχρεώσεις της Ελλάδας από τη Σύμβαση της Γρανάδας, αλλά και η οικεία νομοθεσία (Ν. 4858/2021). Υπό την έννοια αυτή, η επισπευδόμενη ΜΠΕ πάσχει και εάν εγκριθεί δια της εκδόσεως της οικείας ΑΕΠΟ είναι ακυρωτέα.

Ε. Ως προς το θέμα της οπτικής επαφής του επισπευδόμενου έργου από τους παρακείμενους οικισμούς:

Όπως το ίδιο το σχέδιο της ΜΠΕ ρητώς αναφέρει, το έργο θα προκαλέσει οπτική όχληση στους παρακείμενους οικισμούς, ο πλησιέστερος των οποίων απέχει μόλις 2 χιλιόμετρα.

Τούτο, ωστόσο, αντίκειται στο εν ισχύ θεσμικό πλαίσιο και στην κατ' εφαρμογή αυτού νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Έτσι, μεταξύ των κριτηρίων χωροθέτησης των εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης της ηλιακής ενέργειας σύμφωνα με το ΕΧΣ ΑΠΕ (άρθρο 17 παρ. 1) είναι η περιοχή εγκατάστασης να είναι αθέατη από πολυσύχναστους χώρους. Επιπρόσθετα, η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι σε περίπτωση εγκατάστασης φωτοβολταϊκών σταθμών σε πολυσύχναστους χώρους πρέπει, στο πλαίσιο της σχετικής περιβαλλοντικής αδειοδότησης, να καθορίζονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για να μην υπάρξει σχετική οπτική όχληση.

Έχει κριθεί ότι εν όψει και των μεγάλων διαστάσεών τους τα Φ/Σ προκαλούν ουσιώδη επιδείνωση του φυσικού περιβάλλοντος και κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης του και λόγω της αντανάκλασης του ηλιακού φωτός στα φωτοβολταϊκά πλαίσια, αλλά και κίνδυνο για την υγεία των πολιτών (ΣΤΕ 504/2009). Η άμεση οπτική επαφή φωτοβολταϊκού έργου από τους κατοίκους μίας περιοχής συμβάλλει στην αισθητική υποβάθμιση της περιοχής, ειδικά όταν ο φωτοβολταϊκός σταθμός δεν βρίσκεται σε περιοχή με ανάλογες εγκαταστάσεις ούτε ανεπτυγμένη δόμηση, με αποτέλεσμα να είναι ορατός από κάθε πλευρά μίας περιοχής (ΣΤΕ .

Κατά συνέπεια, διαπιστώνεται ότι η εκτέλεση του εξεταζομένου έργου, δεδομένης της πραγματοποίησής του σε σημείο, στο οποίο υπάρχει οπτική επαφή με τους κατοίκους, αντιστρατεύεται το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας των κατοίκων της περιοχής, προς τούτο, δε, η εξεταζόμενη ΜΠΕ πάσχει και σε περίπτωση που εγκριθεί ΑΕΠΟ βασισμένη σε αυτήν, θα είναι ακυρωτέα.

IV. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Αναγομένων των χαρακτηριστικών του έργου στην εν ισχύ νομοθεσία, προκύπτει συνεπώς ότι κατά τον σχεδιασμό του δεν ελήφθησαν υπόψη χωροταξικοί παράγοντες, ούτε οι ανθρώπινες και γεωργικές δραστηριότητες στην περιοχή, η οποία έχει δασικά και αγροτικά χαρακτηριστικά, ούτε προηγούμενη συνολική μελέτη αναφορικά με τις σχεδιαζόμενες μονάδες στην περιοχή, τις επιτρεπτές παρακείμενες δραστηριότητες και τις ενδεχόμενες σωρευτικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, ούτε την ύπαρξη παραγόντων οι οποίοι θα έπρεπε οπωσδήποτε να ληφθούν υπόψη, πριν προκριθεί η περιοχή εγκατάστασης του Φ/Σ, όπως η αισθητική υποβάθμιση της περιοχής, λόγω της άμεσης οπτικής επαφής του φωτοβολταϊκού έργου από τους κατοίκους της περιοχής και η ύπαρξη ή μη αρχαιολογικού χώρου η διακινδύνευση του οποίου θα επιφέρει επιδείνωση του χαρακτήρα και της φυσιογνωμίας της.

Εάν το σχέδιο της ΜΠΕ παραμείνει στη σημερινή του μορφή και δεν εξετασθούν όλες οι παράμετροι μεταξύ αυτών και οι πολιτιστικοί καθώς και οι δασικοί και αγροτικοί παράμετροι και οι παράμετροι οπτικής όχλησης των παρακείμενων οικισμών, παραβαίνει τις αρχές του υπέρτερου δημοσίου συμφέροντος, της βιώσιμης ανάπτυξης και της φέρουσας ικανότητας του οικοσυστήματος, καθώς και τις αρχές της έγκαιρης εκτίμησης, της συνολικής ή σφαιρικής εκτίμησης και της διαβάθμισης των επιπτώσεων της ΜΠΕ και για το λόγο αυτό, εάν τελικώς εγκριθεί η ΑΕΠΟ που θα είναι βασίζεται στην εν λόγω μελέτη, τούτη θα είναι ακυρωτέα.

Αθήνα, 15 Δεκεμβρίου 2024

Η γνωμοδοτούσα

Δρ. Ιωάννα Σ. Αλεξανδροπούλου

Δικηγόρος Παρ' Αρείω Πάγω

